

LIGA ROMÂNĂ

REVISTĂ SĂPTĂMÎNALĂ

PENTRU

INTERESELE UNITĂȚII CULTURALE A TUTUROR ROMÂNILOR

APARE ÎN FIE-CARE DUMINECĂ

Anul II. — No. 17.

27 Aprilie, 1897

NOUA ORIENTARE POLITICA

I.

Intrevederea monarhilor de la Petersburg este, după părerea întregii prese germane din Austria și din Germania, un act politic ce marchează o epocă istorică în viața popoarelor continentale. Așa să fie? Numai viitorul va putea da un răspuns deslușit la această întrebare.

Cu toate acestea, din punctul de vedere al situațiunii fraților noștri de peste munți, e bine să căutăm a ne da seama despre probabila semnificațiune a acestui acord intervenit între suveranul Austro-Ungariei și între Țarul Rusiei.

Că întrevederea aceasta nu era un simplu act de curtoasie, aceasta o vădesc condițiunile în cari a avut loc, și discursurile pronunțate cu acea ocazie.

Toată lumea știa pînă aci, că între cele două imperii există un vechiu și profund antagonism. Și toată constelațiunea politică din cei din urmă vr'o treizeci de ani era influențată mai ales de acest diferend austro-rusesc, diferend latent, dar real și întemeiat.

Se știe azi, că alianța austro-germană, încheiată de Bismark și Andrassy, isvorise și din considerația de a garanta celor două împărății o neutralitate forțată din partea Rusiei. — Dubla alianță austro-germană se mărire în curînd, devenind prin atașarea

Italiei la ea, o întreită alianță, care la rîndul său nevoi pe Franța a se apropia de Rusia și vice-versa.

Aceste două formidabile alianțe, al căror scop mărturisit era: să dea pacii generale un razim, alcătuit din milioane de puști și baionete, — mai există ele astăzi?

Iată întrebarea ce se impune tuturor popoarelor europene, și la care răspunsul diferă tot atît de mult, pe cît diferă interesele acestor popoare.

Obișnuți a vedea în cele două alianțe două tabere adverse, cari, cu toate că nu accentuau decît pacea, nu așteptau în fond decît momentul oportun de a-și realiza prin foc și sabie aspirațiunile lor, — ne vine greu să credem, precum cred mulți, că diferendele s'ar fi aplanat și că în locul grupărilor de pînă acum, Europa s'ar găsi azi în fața unei durabile întreite alianțe *imperialiste*.

Diferendul ce există între Austro-Ungaria și Rusia ține de tendințele acestor împărății în Orient.

Rusia crede a avea un interes vital, ca Marea Neagră să devină, după cuvîntul unui panslavist, «*un lac rusesc*», ceea ce nu se poate, decît cînd Rusia va fi stăpînă pe *toate* țările ce împrejmuesc această mare. De aci străduința Rusiei de a-și asigura deocamdată numai o «*legitimă* (!)

influență» în Balcani, sub cuvînt că populațiunile de acolo sunt slave și pravoslavnice, — și tot de aci se explică năvalnica pornire a imperiului de la Răsărit de a pune stăpînire pe Constantinopol, poarta de intrare a Mării Negre.

Austria asigură lumea, de ani de zile, că nu dorește decît, ca Statele balcanice să rămînă libere și independente, și nici o mare putere să nu intervină în afacerile acestor State.

Cu toate acestea, Austriei i se atribue, și nu fără cuvînt, tendința de a se întinde pînă la *Salonic* dar fără ca ea să admită o mai departe înaintare a influenței Rusiei în Orient, ceea ce e și foarte explicabil, pentru că într'un asemenea cas Austro-Ungaria ar ajunge într'o directă dependență de Rusia și disoluțiunea ei desăvîrșită nu ar mai fi decît o chestiune de timp.

Iată de ce, e foarte greu de admis, că cele două imperii ar fi căzut la învoială asupra unei soluțiuni a chestiunii orientale. Prea sînt mari și *vitale* divergențele între cele două State, pentru ca ele să poată găsi o modalitate de a fraterniza pe socoteala națiunilor din Orient, în special a *Turciei*.

Nu-i vorbă, presa austriacă jubilează, și caută să producă impresiunea, că întrevederea de la Neva ar fi indicînd o radicală și definitivă înțelegere în privința chestiunii orientale, ceea ce nu ar însemna alt-ceva, decît că cele două împărății s'ar fi învoit asupra unui plan de împărțire a «sferelor lor de influență», sau cu alte cuvinte, că ar fi vorba de împărțirea imperiului otoman.

Dar ori-cîtă silință și-ar da ziarele vieneze să ne facă a crede în această apropiere *în acest sens*, nu se poate să-i dăm crezămînt, afară numai de cazul, că diplomația de la Viena ar fi luat desperata hotărîre de a prepara Austro-Ungariei soarta Poloniei. — Cei treizeci de ani din urmă au dovedit, că sînt atît de profunde și de mari

divergențele în Orient între cele două împărății, încît e peste putință ca ele să fie înlăturate.

Și de aceea, întrevederea de la Petresburg nu poate însemna o înțelegere între cele două imperii, *în privința unei definitive soluțiuni pacifice*. Sensul acestei întrevederi nu poate fi altul, decît un *armistițiu* între cele două puteri, o *amîinare a ori și cărei așa numite «soluțiuni»*.

E natural să fie așa. O izbucnire a războiului, în aceste vremuri, ar fi o politică de *va banque* pentru marile puteri ce zic a fi interesate în Orient.

În cazul că Tripla Alianță ar ieși biruitoare, e mai mult ca sigur, că Rusia s'ar găsi în fața unui adevărat desastru național. O mare parte din posesiunile ei europene ar fi detașate de corpul ei. *Polonia rusească, Basarabia, Livlanda, Curlanda, și Estonia*, și poate și cîmpia *Chievului* ar putea fi amputate de către colosul rusesc. În ori ce cas, Germania și Austria nu ar scăpa ocazia din mîini, spre a reduce imperiul rusesc la proporțiuni mai puțin amenințătoare pentru națiunile Occidentului european.

Diplomația rusească, vigilentă și perspicace precum o știm, își va fi dînd seamă de o astfel de eventualitate, și va fi luat în dreaptă cumpăneală șansele unui asemenea război, cu toate efectele sale incalculabile. De aceea e de admis, că în adevăr Rusia nu vrea război, cel puțin deocamdată nu.

Dar nu-l pot voi nici celelalte două împărății: Germania și Austria.

Cele cîte-va milioane de voturi socialiste în imperiul german ar putea ușor lua, în timp de război, o atitudine ce ar reclama desichilibrarea forțelor armate germane, menite a fi utilizate la hotarele imperiului.

Și tot astfel și în Austro-Ungaria s'ar putea deslănțui, tocmai în asemenea tim-

puri, patimile naționale ale popoarelor oprimate de deosebitele hegemonii, și ar putea da resboiului o desastroasă turnură.

Prin urmare, nici unul din aceste trei imperii nu s'ar putea avînta, cu cugetul curat și fără griji, într'un resboi de dimensiuni atît de înspăimîntătoare și de efecte aproape nimicitoare pentru cel învins.

Dar aminarea unei soluțiuni definitive și violente a chestiunii orientale poate fi pornită și din reflecțiunea monarhilor, că țările lor vor fi avînd mai multă trebuință *de consolidare interioară*, — decît de anexări de noi teritorii și popoare, anexări de o foarte problematică valoare pentru cei ce rîvnesc la ele. Aceste motive sunt suficiente, pentru ca cele trei împărății să se fi înțeles asupra modalităților unui armistițiu în luptele lor diplomatice pentru «preponderanța» în Orient.

În această ordine de idei, «pacea generală» pare într'adevăr asigurată, pentru că nu mai rămîne cine s'o amenințe. —

Pentru noi atît e suficient. Statul nostru nu tinde, deocamdată, decît la propria sa consolidare interioară, și spre acest sfîrșit pentru noi pacea este într'adevăr un bine.

Dar tocmai pentru că și alte State vor putea beneficia de aci înainte de această

siguranță, Europa se găsește în fața unei noi orientări politice: *a păcii garantate de chiar interesele vitale ale celor ce o puteau conturba.*

Dar mai ales naționalitățile Austro-Ungariei vor fi așteptînd acum, și cu drept cuvînt, o serioasă îndreptare a soartei lor. În aceste condițiuni, de pace asigurată pe ani de zile înainte, cercurile hotărîtoare da la Viena ar avea, în sfîrșit, puțința de a interveni cu energie pentru o dreaptă și definitivă soluțiune a întregii chestiuni a naționalităților din imperiul dualist de astăzi.

Neapărat, că o asemenea soluțiune presupune la Viēna o fermă hotărîre de a corija, din temelie, nenorocita constituție actuală a întregului imperiu, într'un sens corespunzător drepturilor la viață a naționalităților.

Însă «evenimentul istoric» de la Petersburg nu ar avea pentru Austria nici un sens, dacă ea nu ar avea acum în vedere regenerarea ei prin emanciparea ei și a naționalităților de sub jugul Maghiarismului.

Vom arăta într'un viitor articol, cum noi, în deosebi vedem soarta Românilor de peste munți, în aceasta siguranță de pace.

D. D.

O SCHIȚĂ ISTORICĂ ASUPRA STAREI BUCOVINEI

ÎN TRECUT ȘI PRESENT

I

Bucovina pe timpul alipirei sale la Austria, sub împărăteasa Maria Teresia (1740—80), a fost locuită numai de Români, ceea ce probează pînă la evidență atît starea lucrurilor de pe atunci, cît și statisticele oficiale și de tot minuțioase a celor 2 generali Spleny (1774—78) și Enzenberg

(1778—86), primii administratori ai Bucovinei de la ocupațiunea ei în 1774 Oct. 1 pînă la anul 1786; apoi planul regulativ (Regulierungsplan) din 29 Aprilie 1786, care normează afacerile bisericești ortodoxe bucovinene, a avutului ei și a școlilor, după aceea statistica oficială a contelui Hadik, scrisă în primii ani după anexarea Bucovinei, precum și mărturiile învățaților

Goehler și Gray și altor mulți, cari încă în mod vădit mărturisesc aceasta.

Dară îndată de la începutul ocupațiunii au și început a-și îndrepta privirile spre această țărișoară mănoasă și plină de tot felul de bogății naturale toate existențele pierdute din Galiția și din alte părți ale imperiului austriac, mai contribuind la aceasta și împrejurarea, că Bucovina de către împăratul Iosif II (1780—90) (1) a fost scutită de serviciul militar timp de 50 ani, adică de la 1780—1830, în care timp toți cei ce voiau să se sustragă serviciului militar, mai ales din învecinata Galiție, își căutau și găseau asil în frumoasa Bucovina la prea ospitalierul popor băstinaș român. Pe lângă acestea, atit nobilimea română pe întinsele sale proprietăți cit și mănăstirile înainte de secularizare pe vastele lor domenii, iar după desființarea a 13 schituri și 7 din 10 mănăstiri (2) existente în Bucovina pe timpul încorporării sale cu Austria și după secularizarea bunurilor monăstirești și transformarea lor în mărețul fond religios la anul 1785, — arendatorii bunurilor fondului religios avură nevoie de brațe spre a-și lucra pământul, aducându-și, spre scopul acesta, lucrători din Galiția, cari, văzînd bogăția țării în comparație cu miseria și calicia îngrozitoare a Galiției, încă de pe atunci nici nu mai

(1) Ideia de a încorpora Bucovina la Austria se născu mai întiu în capul Împăratului Iosif II, care în 19 Iunie 1773, pe cînd se afla în Ardeal la marginele Bucovinei scrise mamei sale Maria Teresia ca să chibzuiască lucrul acesta prin principele Caunitz.

(2) Numai mănăstirile pentru monachi. Putna, Sucevița și Dragomirna cu filiala ei mănăstirea «Sf. Ioan Nevi din Suceava» au rămas nedesființate, concentrînd pe toții călugării din celelalte mănăstiri și schituri desființate cîți au voit să rămînă în Bucovina în cele 3 mănăstiri aci amintite și rămase, hotărîndu-se în urmă ca numărul călugărilor din fie-care mănăstire să nu treacă peste numărul de 25.

cugetară a se mai întoarce înapoi cînd va de la traiul lesnicios și viața îmbelșugată ce o duceau în noul Canaan românesc la greutățile, mizeriile și mizerabilul lor terciu galițian, ci din contră, necontentit tot aduceau familii și neamuri de ale lor încoace spre a-le scăpa din ticăloșia lor de acolo, de sub greaua apăsare a nobililor Poloni, în parte vînduți Jidanilor, și din corupțiunea și mărșava și nemiloasa exploatare a paraziților jidovești. Ast-fel se tot înmulțiră elementele străine în Bucovina în defavoarea și spre marea daună a locuitorilor autohtoni români. Această țărișoară nu avu parte de o administrație independentă și părintească, ci cu toate promisiunile date de împărăția Austriei la anexarea Bucovinei că va păstra status quo, Austria nu s'a ținut de cuvînt, ci în 6 August 1786, spre marea nefericire a Românilor, Bucovina fu anexată la Galiția ca al 19 cerc al ei, și subordonată acesteia în toate afacerile politice, publice și camerale. De odată cu această nefericită anexare începură și apăsările și prigonirile asupra bieților Români bucovineni. După repețite protestări, împăratul Leopold II, (1790—92) la 1 Iulie 1790 hotărî, ca Bucovina să aibă o administrație separată, fără a o deslipi în faptă de Galiția, ci să fie în relație cu aceasta, precum sta Silezia față de Moravia, care separare ținu pînă la 1817. Separarea aceasta însă a fost numai formală, părută, spre a unge ochii bieților Români, căci în fond Bucovina era totuș supusă Galiției și administrată de dînsa; iar în anul 1817 împăratul Francisc I (1806—35) o supuse din nou acesteia cu totul, deci nu numai în formă, ci și în fond, adică în toate cele politice și judecătorești, administrative, școlare etc., și ea fu administrată cu mină de fer de cătră Poloni, vechii dușmani ai neamului românesc. Vîntul libertății care sufla în Europa în anul 1848 atinse și pe biata Bucovina.

O deputațiune imposantă, compusă de un

mare număr de fruntași bucovineni, (1) se presentă noului numit împărat Francisc Iosif I, și ceru deslipirea Bucovinei de Galiția, iar în 4 Maiu 1849 împăratul acordă autonomia Bucovinei cu un guvern propriu, apoi în anul 1851 ea câpătă administrațiune proprie și titlu de «Ducat». Inșă în anul 1859 guvernul absolutist suprimind mai toate libertățile câștigate prin constituțiune, fu și Bucovina din nou împreună cu Galiția, prin patenta din 26 Aprilie 1860. Bucovinenii protestară energic împotriva acestei uniri nenaturale și cerură despărțirea Bucovinei de Galiția, ceea ce se întâmplă în anul următor, iar în 26 Februarie 1863 Bucovina câpătă și o marcă proprie a țării. După perioada absolutistă, care începu iarăș după o durată constituțională de 2 ani și 10 luni, la 1851 în urmarea retragerii valabilității constituțiunii din 4 Martie 1849 prin patenta împărătească din 31 Decembre 1851, amuți tot graiul în Austria, iar după frământări erculane împărăția Austriei, deci și Bucovina, câpătă abia la 21 Decembre 1867 o constituție mai liberală, al cărei art. XIX zice, că «fie-care popor are dreptul nevătămat de a-și apăra nația și limba sa și a se îngriji de dinsele.» Cu toate stipulațiunile legilor de Stat, cu toate garanțiile de autonomie și cu toate luptele încordate și înverșunate ale Românilor bucovineni, ei nici pînă astăzi n'au putut pe deplin scăpa de uricioasa și de neam perzătoarea tutelă a Galiției. Așa, în privința judecătorească Curtea de Apel chiar pînă astăzi se află în Liov, din care cauză Românii nici odată

nu află dreptate la această instanță superioară judecătorească, ci din contră, de ea și prin influența ei se tot trimit și se importă judecători și funcționari poloni și alți străini; așa în privința militară Bucovina și azi aparține divisiunii din Liov, unde fiind siliți cea mai mare parte din tinerii recruți bucovineni să-și facă serviciul militar de 3 ani, se deprind bine cu limba ruteană, neauzind timp de 3 ani nici un cuvînt din limba maternă, așa în cit după întoarcerea lor a casă devin apatici și nesimțitori față de neamul lor, care împrejurare pe lingă neconținuta scurgere a drojdiilor slave din Galiția și din alte părți ale imperiului și pe lingă intenționata lor sprijinire din partea guvernului local, a contribuit la rusificarea aproape totală a părții Bucovinei de peste Prut și parțial a altor părți din ea. Așa d. p. drumurile de fer bucovinene și azi sunt administrate de direcțiunea din Stanislau, din care cauză aproape toți funcționarii căilor ferate bucovinene sunt aduși din Galiția, nevoind să învețe nimic românește, nici măcar după mai mulți ani de slujbă în Bucovina, chiar la stații din districte românești, ba schimonosind încă cu o impertinență uimitoare numirea localităților curat românești, pînă în creerii munților dintre Bucovina și Moldova, contribuind direct și indirect, dar intenționat la propagarea Slavismului în Bucovina. Așa Salinele din Cacica, în munții românești, chiar pînă azi depind și se administrează de direcțiunea financiară din Liov, care tot trimete din Galiția drept funcționari cit și lucrători ai salinelor aproape exclusiv numai Poloni și Ruteni, din care cauză azi între cei 1.572 locuitori din Cacica aflăm 414, zi: numai 414 Români, iar restul constă din 499 Poloni, 509 Ruteni uniți, 127 Nemți și 22 Jidani. Trebuie însă bine de notat, că și diferitele guverne centrale din Viena și cele locale din Cernăuți, execuțoare fidele a poruncilor primite de la

(1) Redesteptarea Românilor bucovineni în anul 1848 și deslipirea Bucovinei de la Galiția în anii 1849 și 1861, precum și independența relativă, cită o are astăzi această țărișoară, se datorește în prima linie activității, zelului și ne-nunțării sacrificii ale vechei familii nobile a Hurmuzăchenilor, apoi și altor familii nobile bucovinene.

centru, în decursul întregii ere poreclită «constituționale» și pînă în prezent, s'au purtat foarte nefavorabil și neprielnic, mai ales față de Românii bucovineni, sprijinind

pe Jidani și pe toate celelalte lepădături pripășite, așa că au adus pe Români la marginea prăpastiei materiale și în parte chiar și morale.

(Va urma)

DE CE NE LIPSEȘTE ENTUZIASMUL ÎN CHESTIUNILE NAȚIONALE?

(Urmare)

Ba ce e mai mult, manualele noastre de istorie pentru clasele primare sunt ast-fel întocmite, încît elevul își împle capul cu lucruri de prisos sau pe cari nu le înțelege și ast-fel implicit trebuie să le învețe «pe de rost» și apoi să le și uite.

D. A. Vlahuță a observat modul nechibzuit cum se alcătuesc la noi manualele de istorie și a consacrat acestei observațiuni un articol (1). D-sa după ce citează un pasaj din istoria domnului Gr. G. Tocilescu, zice:

«Ce pedagog iscusit ar putea aduce ast-fel de lucruri la deplina pricepere a unui copil? Și ce proces intelectual se poate aștia într'un cap de 11 ani la rostirea unor asemenea cuvinte! El le învață și le spune papagalicește cum ar rosti versurile unei poezii neînțelese, îndrugare deșartă fără nici o trăsărire de minte. — Căci trebuie să se țină socoteală, pe de o parte, că numărul de cuvinte, dicționarul unui copil este foarte pe sponci la început, iar pe de altă parte că în sfera conștiinței lui nu poți introduce de cît cu țiriita o anume provizie intelectuală, ș'aceea cu foarte mare îngrijire. Istoria, pentru el, este în cea mai mare parte o abstracțiune, ca și causalitatea, ca și timpul în care sunt semănate evenimentele. Figurile și isprăvile voevozilor se perd sub un nămol de date și de complicate raporturi omenești, la al căror înțeles o minte copilărească, prin nici o minune nu s'ar putea ridica. Ce vrei să știe bietul copil despre «statörnicia dinaintea ori-cărei piedici și credința nestrămutată pentru datorie»; despre «agitațiunile sterpe ale unei politici ambițioase»; despre «instituțiunile cele mai libere și mai proprii unei desvoltări naționale», despre «ordinea monarhică» și despre «Orientul eu-

ropean»! Ori cît îi va perora dascălul de pe catedră el va rămînea străin de asemenea lucruri și lecția îi va eși din gură, ca scrisă pe o bucată de hîrtie. Școlarul e redus la rolul unui fonograf. Așa se moleșește puterea de a lucra a minții și, ceea ce e mai trist și mai primejdios, copiii se deprind de mici a crede că știu o mulțime de lucruri de cari nici habar n'au.»

Asemenea cărți puse în mina copiilor nu pot să le fie decît vătămătoare, avînd în vedere mai ales lincezeala morală și intelectuală în care zace corpul didactic sătesc. Să ne mai mirăm de ignoranța săteanului, de disprețul lui pentru școala menită a stîrpi această ignoranță?

Singurul lucru ce mai putem face în aceste împrejurări este, să ne întrebăm, cari ar fi mijloacele de a mai trezi puțin pe învățătorime din toropeala în care zace?

Insă cum? A schimba oamenii și a-i înlocui cu alții ar fi răspunsul unui om care ar fi venit de eri în Țara Românească; dar noi, cari cunoaștem cite capacități reale și cite ambițiuni nejustificate avem în această țară, putem chezășui că în acest caz învățătorii eliminați, în loc să se ducă să lucreze, ar merge să sporească «armata de rezervă» și droaia de «intelectuali» din jurul domnului Nădejde, iar școalele rurale ne-ar rămînea fără învățători. Căci în țara noastră aceea ce nu lipsește oamenilor nu este tocmai capacitatea, aptitudinile, ci ambiția, rîvna de a ajunge cît mai mult și cît mai departe. De aceea, acela care își alege cariera de învățător trebuie să fie sau un iluminat, un altruist nesq-

(1) Din goana vieții, Ed. IV (Müller) II, 60.

cotiț, alias un nebun, sau un om care nu poate ajunge mai mult decît învățator. În adevăr, pe lingă că stai la țară, ceea ce la urma urmei nu ar fi nimic, dar mai ai și o leafă ridiculă (80 de Lei pe lună); ai, dacă vrei să fii conștiințios, o muncă nesăbuită și ești de risul țăranilor, cari nu-ți pricep rostul. Poate să-i suridă asemenea perspectivă unui om mai cult?

Totuș, să nu se creadă că suntem de părere că trebuie a se mări lefurile învățătorilor de la țară. Căci, dacă li se vor ameliora condițiunile de traiu, va trebui a se îngreua condițiunile de capacitate. Și cum se va face această îngreuiare? Să zicem că se va cere 7 clase pentru învățatori; atunci ce li se va cere institutorilor? Licența? Și, dacă pentru institutori se va cere licența, ce li se va cere profesorilor secundari? Doctoratul?

Ori poate se va cere absolvirea unei școli normale de institutori ca să devii învățator? Cu chipul acesta, dacă te gîndești puțin, vezi, cît sunt de nesocotiți acei cari cer sporirea lefurilor pentru învățatori.

În ori ce caz singura îmbunătățire de adus actualmente pozițiunii învățătorilor ar fi mărirea porțiunii de pămînt ce li se dă pentru folosul lor propriu și adăugirea clauzei, că dacă se va constata, că timp de doi ani învățatorul nu a lucrat sau nu a lucrat singur acel pămînt, să se ia, și să se dăruiască celui mai meritos absolvent al cursului primar din localitate dacă acesta va absolvi cu succes cursurile școlii superioare de agricultură și se va așeza în satul său natal, ocupîndu-se cu plugăria. Pe de altă parte, acest pămînt să fie declarat inalienabil.

Recompensele ce se acordă prin legea domnului P. Poni învățătorilor, sunt nemerite ca încurajare și ca stimulent al emulațiunii, dar nu pot aduce o îmbunătățire reală în traiul acestor «preoți ai culturii.»

Aceasta pentru îmbunătățirea stării materiale a corpului didactic sătesc. Pentru a-i mări nivelul moral și cultural, în primul loc ar trebui ca ministerul să fixeze din averea consiliilor județene un quantum anual, care să se destine pentru formarea de biblioteci sătești, al căror catalog ar fi făcut de revizorul școlar după instrucțiunile ministerului. Dacă pentru fie-care școală rurală s'ar destina numai cîte 500 de Lei anual, în 50 de ani școlile noastre rurale ar poseda biblioteci de cîte 25.000 de Lei, ceea ce e foarte respectabil pentru o bibliotecă sătească. Aceste biblioteci comunale n'ar costa pe fie-care județ decît între 25.000—40.000 Lei anual și ar aduce un mare și netăgăduit folos populațiunii rurale. Iar dacă și această sumă s'ar părea enormă, am folosi de o potrivă veniturile Statului, ale județului și ale comunei rurale; la nevoie chiar excedentele bugetelor Casei școlilor, cînd ar exista, s'ar putea utiliza. La urma urmei s'ar putea da o mai mare întindere industriei școlare, și din produsul ei s'ar cumpăra cărți și s'ar putea întreține, în parte, bibliotecile. Negreșit, că în acele biblioteci, eminentele românești, istoria patriei și limba română ar ocupa locul de onoare.

Dar ni se va zice: cine va utiliza aceste biblioteci? Ignorantul de învățator sau țăranul care de abia știe a ceti? Vom răspunde, că la țară mai este un factor important, și acela e preotul. Mulți din actualii învățatori sunt preoți; dar ni se va obiecta, că preotul ca și învățatorul e incult și că nu are autoritate nici el asupra țăranului.

Da, astăzi preoții sunt inculți în genere și cînd sunt culți se fac socialiști, dar pe ei avem mijloace să-i schimbăm.

Pînă acum li se cerea preoților sătești patru clase de seminar; azi li se cere deja șapte clase. De la clasa a IV-a la VII-a este un hop mare. Pe lingă că absolventul

de șapte clase e în genere mai copt la minte decât acel de patru; dar el are și mai multă cultură, și-a putut face singur o mică educație; are ideie de rolul ce-i va fi dat să îndeplinească la țară și oarecum își schițează în minte calea pe care va urma-o. De aceea, să sperăm că peste 20—30 de ani, când la țară nu vor fi decât preoți cari își vor fi isprăvit seminarul, acești preoți vor avea cunoștințe destul de întinse, poate își vor da seamă de înalta lor menire în societate și vor avea cel puțin sentimente mai înalte decât le au actualii absolvenți de patru clase; nu vor munci de-a valma cu țăranul, mulțumindu-se cu un câștig mai mic, și astfel parohianul se va deprinde a-i privi ca pe niște oameni mai puțin bintuiți de soartă decât dînsul, dar mai îngăduitori, mai puțin «fudui» decât boerul. Ei bine, iată de unde se va recruta viitorul corp al învățătorimii. Astfel, preoții cari vor avea pe lângă lefa de preot pe cea de învățător, vor avea și o mai bună pozițiune în societate.

Pe lângă acestea, se mai adaugă și considerația, că dacă mărim lefa preotului de la sate, nu ne putem teme de a jigni pe cine-va, căci serviciile preotului sunt mult mai prețuite de țăranii decât ale învățătorului, și apoi comparativ cu semenii lor din orașe, preoții rurali au și mai multă muncă și mai multă *răspundere*. Răspundere, — căci medicul de plasă când vine în comună, dacă găsește un copil mort de boală infecțioasă, ia la refec pe preot, sub cuvînt că acesta n'a denunțat cazul; sub-prefectul, când descopere o crimă, dă vina pe preot că n'a împedit-o, etc.; pe când la oraș pentru bolnavi e răspunzător doctorul, iar pentru criminali și hoți nu răspund decât păgubașii.

De aceea s'ar putea mări lefurile parohilor de la țară fără a jigni în amorul lor propriu pe preoții de la orașe și fără a avea nevoie să mărim și lefurile acestora.

Ar trebui ca cel puțin lefa unui învățător, adunată cu a unui preot sătesc, să fie egală cu lefa unui institutor, pentru că astfel învățătorii — popi să fie puși pe același picior, dacă nu mai sus, decât institutorii și astfel să nu fie siliți să jertfească cea mai mare parte a timpului lor în munci agricole. Atunci, învățătorii noștri, avînd mai mult timp liber, vor putea citi cărți folositoare carierei lor și vor avea posibilitatea de a deveni adevărați campioni ai patriotismului și ai culturii la țară.

Bibliotecile cari se vor întemeia au nevoie însă de a fi frecventate, căci altfel nu sunt folositoare populațiunii rurale. Fii de țăran, care au isprăvit patru clase primare au cunoștințe prea înapoiate pentru a pricepe toate cărțile, ce le vor cădea în mînă. Ar trebui deci o măsură, care pe de o parte să atragă pe țăranii în biblioteci, iar pe de alta să-i pregătească cu timpul spre înțelegerea acestor biblioteci.

În acest scop s'a propus în chip foarte nemerit înființarea unor cursuri speciale, cari s'ar face în fiecare Duminică de învățători și cari s'ar frecventa de fii de țăranii cari au trecut examenul cursului primar. Aceste cursuri ar face pe țăranii să nu-și uite de cele învățate, și i-ar pregăti spre o cultură mai înaintată făcîndu-i să poată folosi bibliotecile ce s'ar înființa. Pentru ca învățătorul să fie indemnizat pentru necazurile și munca ce i ar lua aceste cursuri, i s'ar da o mică diurnă. Însă cum să se asigure frecventarea lor? Căci țăranul preferă să meargă Duminică la cîrciumă și să lase cursurile în plata Domnului. Pentru aceasta s'a propus un bun și puternic stimulent, adică scutirea de doi ani de serviciu militar pentru acei cari după frecventarea certificată a acestor cursuri vor reuși la un examen de capacitate. Nu ne putem îndoii de folosul practic al unei asemenea dispozițiuni, dacă se va găsi că ea este aplicabilă. Și apli-

cabilitatea ei depinde numai de înlocuirea învățătorilor laici cu învățători-preoți absolvenți de seminar.

Deocamdată pentru a pregăti corpul didactic sătesc și a-i da aptitudinea să conducă cursurile de adulți și să manipuleze bibliotecile rurale, avem un bun mijloc la îndemână. Conferințele didactice pe județe înființate acum câți-va ani, în principiu dau prilej corpului didactic primar să se cultive, să-și ridice nivelul cultural; dar două lucruri sunt de regretat în privința lor. Mai întâi conferințele nu se țin decît odată pe an. Noi credem, că s'ar putea ține și în vacanțele de Crăciun și de Paști, fără a lua învățătorului un timp la care el să țină mult; căci actualmente ele se țin în luna lui August, cînd învățătorul care e și proprietar, se duce cu mare greu la oraș,

fiind-că sunt încă atîtea lucrări neisprăvite pe cîmp. Ca o mîngiere, s'ar putea, în cele din urmă, da învățătorului o mică despăgubire sub formă de diurnă, fără a se vătămă prea mult bugetele județene.

Al doilea defect, care, dealtminteri ușor se poate îndrepta, este că corpul didactic în loc să se ocupe cu obiecte de însemnătate mai mare, precum istoria, a cărei predare, cum am arătat, e așa de defectoasă, și cu practica pedagogică, care lipsește majorității acelu corp, se îndeletnicește cu niște chițibușuri cazuistice gramaticale și aritmetice, cari iscă nesfirșite discuții și nu aduc nici o lumină. Indreptarea acestui defect care stînjinește enorm activitatea conferințelor didactice depinde numai de la revizorii școlari.

George I. Mezincescu.

(Articolul final în No. viitor)

BCU Cluj / Central University Library Cluj

PRESA STRĂINĂ DESPRE „ALIANȚA” IMPARAȚILOR

Schimbarea ce s'a produs în situația internațională, în urma înțelegerii dintre împăratul Francisc Iosif I cu Țarul Rusiei, fiind un eveniment de o netăgăduita importanță în chestiunile politice și naționale din întreg Sud-Estul Europei, și privindu-ne ast-fel de-a dreptul și pe noi, credem necesar a da cetitorilor noștri o idee de felul cum acest eveniment este apretiat în presa străină.

Ziarele vieneze vorbesc pe un ton pe cit de insolent, pe atît de ridicol despre «*Belgrad, Sofia și Țetinie*» — și vor să producă impresiunea ca și cînd la Petersburg s'ar fi stabilit un fel de protectorat al celor doi împărați asupra acestor trei țări.

Deși, cel puțin, aceste ziare nu ne confundă și ele pe noi în noțiunea «*Statelor Balcanice*», — noi credem, că apretierile lor sunt în mare parte tirade tendențioase. Mai ales larma ce o face ziarul *Reichswehr*

ne aduce aminte vorba ceea: «*gura lui e mare, dar nu mușcă tare*», mai ales că nu prea are dinți. — Cu toate astea, noi Românii și popoarele balcanice, vom face bine dacă vom urmări cu încordată luare aminte desvoltarea lucrurilor și dacă vom înțelege din vreme *necesitatea de a ne strînge rîndurile*.

Dealtcum vom reveni pe larg asupra acestei chestiuni.

Ziarul *semi-oficios*, «*Die Reichswehr*» a guvernului austriac, zicea în presara călătoriei Impăratului Francisc Iosif la Petersburg:

Această călătorie însemnează cu mult mai mult decît satisfacerea unei etichete de Curte; ea este un eveniment politic de o *fundamentală însemnătate* pentru desvoltarea mai departe a situațiunii politice în Europa. Da, știm și noi, că

în ziua, cînd fu anunțată visita împăratului Nicolae II la Viena, era hotărîtă și întoarcerea acestei visite de către împăratul Francisc Iosif I. Dar astăzi mai știm un lucru, și anume: că întrevederea din anul trecut a celor doi stăpînitari (!) ai Răsăritului european avea un motiv serios și semnificativ, pe care îl dase intențiunile celor doi împărați și grandioasa diplomație a principelui Lobanov.

Cu acea ocazie fu pusă temelia unei înțelegeri directe între monarhia austro-ungară cu Rusia în privința atitudinii acestor două împărății în chestiunea orientală. Tot ce s'a întîmplat de atunci încoaci, a fost de natură a face din acest acord o necesitate de Stat pentru interesele celor două părți, și a face posibil, ca această înțelegere să fie precizată în toate părțile ei și potrivită pentru toate eventualitățile. Călătoria împăratului nostru la Petersburg duce încheierea formală a acestei înțelegeri, ea o duce pentru că această înțelegere a fost inițiată cu vizita Țarului la Viena, și pentru că evenimentele ce au urmat de atunci încoace au desăvîrșit-o. De aceea, de data aceasta eticheta de Curte este numai un motiv formal pentru o puternică revulsione a situațiunii internaționale.

Despre ce este deci vorba? Nu poate fi vorba decît, ca Austro-Ungaria și Rusia, cele două împărății ce au interese directe (!?) în Orient, să încheie pace fără a fi purtat război. Chestiunea orientală nu privește decît (!) pe Rusia și pe Austro-Ungaria, deși din înțelegerea între aceste două împărății vor rezulta avantajii pentru întregul continent. Nu era oare un caraghiozic pentru întreaga Europa, cînd mititeii grandomani din peninsula balcanică, domnii de la Sofia, Belgrad și Tetinie, — căutau să-și umfle pozițiunile pînă la o «importantă europeană», cînd înștiințau lumea, că sunt nemulțumiți sau că sunt dispuși a sta pe pace, cînd căutau să se joace nițel de a «Tripla Alianță», și cînd tindeau să facă pe grozavii cu «intrevederile» lor la gări și cu acțiunile lor și cînd credeau, că cele cîteva ale lor brigăzi ar fi de vr'o greutate în cumpăna Europeii? Înțelegerea între împărății Austro-Ungariei și Rusiei însemnează deci că această comedie s'a sfîrșit (!).

Nu vedem nici un motiv patriotic de a ascunde adevărul, cum se face în o parte a presei europene. *Călătoria împăratului nostru la Petersburg are, precum o recunoaște și întreaga presă rusească de frunte, o importanță cu adevărat istorică.*

Tot *Reichswehr* zice, într'un număr posterior, vorbind despre toașturile politice rostite la Petersburg, următoarele:

În raport cu marea însemnătate istorică ce revine întrevederii împăratului nostru cu împăratul Rusiei, au fost și toasturile pe cari le-au rostit cei doi monarhi. De la încheierea alianței austro-germane, care deveni mai tirziu o întreită alianță, și pînă astăzi, nu s'a făcut în Europa o acțiune politică de o importanță internațională mai mare, decît acest perfect acord între stăpînitarii (!!) Orientului european.

În sfîrșit s'a făcut lumină în chestiunea Orientului. Concertul european, fie-i țarina ușoară! este azi înlocuit cu alianța acelor mari puteri, a căror forță, voință și interese sunt tot atitea garanții pentru o grabnică și mulțumitoare îndeplinire a intențiunilor lor.

După cuvintele monarhilor aliați, vor urma faptele!

În alt număr acelaș, ziar se exprimă în următorul mod:

«Solidaritatea în privința înaltului scop,» — pe care-l au în vedere cei doi monarhi, are o semnificațiune mult mai mare decît ca ea să poată fi exprimată în mult plictisitoare și des abusata frază despre conservarea păcii.

Pacea nu este asigurată cit timp există antagonisme neînlăturate. Ea există însă, îndată ce antagonisme, ce timp îndelungat erau considerate ca implacabile, sunt înlăturate și îndată ce se constituie o grupare de puteri, în fața căreia ori și ce rezistență devine imposibilă. În acest sens înțelegerea împăratului nostru cu al Rusiei însemnează o asigurare a păcii europene!

Astăzi este liber terenul pentru o politică orientală autonomă și cu adevărat creatoare, — care va fi făcută din inițiativa Rusiei și a Austro-Ungariei.

Diferende ce treceau pînă astăzi ca imposibile de înlăturat, sunt acum aplanate și s'a alcătuit o grupare de puteri care face cu neputință orice rezistență.

Ziarul *Neue freie Presse*, ale cărui relațiuni cu ministerul de externe austriac sunt cunoscute, comentează astfel acest eveniment:

Știrile de pe cimpul de războiu din Tesalia pierd din interesul lor în fața speranțelor de pace, ce însoțesc pe împăratul Francisc Iosif la Petersburg.

E într'adevăr grandioasă fisonomia acestei istorice situațiuni!

Totul este pregătit, și întrevederea celor doi monarhi nu are decât să sigileze acordul intervenit.

Această întrevedere nu se poate mărgini numai la o comună atitudine față cu rezultatul ceva da resboiul greco-turc. Spre acest sfârșit ar ajunge un schimb de note diplomatice. Dacă ne dăm bine seamă, ușor putem vedea, că numai întregul complex al chestiunilor orientale poate fi cauza, care a determinat pe cele trei puteri imperiale să se înțeleagă și să ofereze în comun acord.

Aceasta este într'adevăr o mare schimbare, care dă înțegei situațiuni internaționale un nou aspect. *S'a schimbat ceva foarte esențial în lume....*

Și organul bismarkian «*Berliner Neueste Nachrichten*» accentuează căldura toastelor, zicind:

Din aceste toasturi se vede *expresivitatea unei apropieri între Rusia și Austro-Ungaria, cum n'a mai fost nici-odată pînă acum.* Se vede clar, că pasul cel d'întîiu s'a făcut din partea rusească. Conglăsuirea accentuată în cele două toasturi este un factor de primul rang în situația momentană internațională care devine remarcabilă și prin aceea, că atît Germania, cît și Franța pot pretinde a fi la această înțelegere ruso-austriacă *părtași ai alianței.*

«*Petersburg-schi Viedomosti*», organul prințului Uhtomschi, scrie:

Visita împăratului e mai mult decât un act de curtuozitate — ea este, în momentul de față, un bun semn, de oarece caracterizează intențiunea de a localiza miseria și de a da peninsulei balcanice liniștea. Dar cu totul fără temei sunt interpretările acelora, cari văd în visita de față un presemn pentru împărțirea Europei în două tabere și dau călătoriei împăratului Wilhelm la Viena însemnătatea, de a fi contribuit la formarea unei alianțe a celor trei împărați. Noul combinațiuni politice însă nu sunt necesare, deoarece există o altă combinație politică. Această combinație se poate numi «*Europa continentală unificată*». Combinația franceso-rusească consună în unitatea scopurilor de pace cu tripla alianță. *Dar unitatea*

privitoare la scopurile păcii încă nu e de ajuns; neapărat de lipsă este unitatea cu privire la scopurile reale. Aceasta va forma cea mai bună garanție a păcii și schimbul de vederi actual va deschide drumul unei astfel de apropieri a celor două alianțe. Rusia nu vrea nimic pentru sine. Spre a întări însă pacea, ea e gata la tot ce ar putea să împedice aspirațiuni pernicioase. În sensul acesta este neapărat de lipsă pentru Europa continentală, ca ea să fie unită. Sperăm, că visita de față va stabili principiul: «*In necessariis unitas*». În cele de lipsă unitate); celelalte vor veni apoi de sine.

Ziarele unguerești sunt cam incurcate și nu prea știu ce pozițiune să ia față cu această politică, asupra careia Maghiarii nu par a fi avut vre-o influință.

Budapesti Hirlep d. p. se face că-i satisfăcut cu noua grupare de puteri, și zice între altele:

Ce însemnează acest nou raport politic pentru Ungaria?

Însemnează, că timp de două-zeci și cinci de ani nu vom avea războiu cu Rusia, unica putere periculoasă pentru patria noastră. O epocă de pace pe timp de 25 de ani e o perspectivă foarte prețioasă pentru națiunea maghiară, pentru că în acest timp ea poate să corijeze tot ce a neglijat să facă în timpul celor din urmă 25 de ani, pe terenul afacerilor de Stat și pe cel social.

Aci ziarul unguerec insistă mai ales asupra faptului, că Țarul a dăruit Maghiarilor, anul trecut, sabia lui Rakoczy și că cu ocazia vizitei Împăratului Francisc Iosif la Petersburg, Rușii au arborat cu prisosință culorile Ungariei, ceea ce, după ziarul unguerec, ar fi însemnînd, că Țarul ține să împace pe Unguri, — cari sunt supărați din pricina intervenției rusești dela 1848. Bud. Hirlep vede în aceste pănuri tricolore și în sabia lui Rákoczy o dovadă, că Țarul Nicolae ține să-și manifeste simpatia sa pentru Statul maghiar cu o amabilitate, pentru care ziarul îi exprima recunoștința națiunii!

Organul guvernamental, *Nemzet*, e și el foarte vesel de acordul ce s'a stabilit la Neva.

Iată ce zice el:

Și națiunea maghiară întinde amicului regelui

ei o mină prietenească, pentru că noi nu nutrim nici un fel de resentiment, de ură sau de resbunare în contra Țarului și a națiunii sale. Și aci «Nemzet» face o schiță istorică despre motivele intervențiunii rusești la 1848, arătînd că *nu* Rușii sunt învinuiți de către Maghiari pentru acea suprimare a revoluțiunii kossuthiste:

În acest sens se pronunță și celelalte ziare ungurești, dar e de remarcă, că *nici unul* atribue întrevederii dela Petersburg importanța, pe care-i o revendică presa oficioasă vieneză și germană.

Ziarele franceze și engleze *tac*.

CRONICA GENERALA

FALIMENTUL CENTRALISMULUI AUSTRIAC.

Germanii din Austria reprezentau, în politica austriacă, pînă mai eri alaltăeri exclusiv idei centraliste, în privința constituțiunii. Le veneau la socoteală. Centralismul și hegemonia germană asupra celorlalte naționalități păreau doi gemeni.

Dar falanga germană centralistă de mult a fost frîntă, și de la căderea cabinetului *Auersperg*, la 1879, și pînă astăzi, Germanii austrieci se găsesc aproape fără întrerupere în opoziție cu guvernele ce s'au succedat și pe cari Nemții le numeau *slavofile*.

În timpul din urmă centralismul și veleitățile de hegemonie pierd din ce în ce mai mult teren între Germani.

Partidul social-creștin (antisemit) a devenit în anii din urmă chiar adversarul centralismului și *amic al ideii federaliste*.

În ultimul său număr, *Deutsches Volksblatt*, organul acestui partid, publică sub titlul «*Falimentul centralismului*» un violent rechisitor în contra Nemților, cari mai așteaptă vr'un bine de la această formă de Stat.

Plîngîndu-se de ordonanțele contelui Badenii în chestiunea limbilor naționale, organul german se pronunță ast-fel:

Întîmplările din zilele din urmă vor fi cîștigat mulți aderenți noi pentru ideea federa-

lisării imperiului, pentru că ele au dus la absurd sistemul centralist. De aceea zicem: *jos centralismul, pentru că suntem convinși că parlamentarismul nostru nu va putea să lucreze pentru binele popoarelor, decît pe o nouă, sănătoasă și firească bază federalistă*.

CONTRA DUALISMULUI.

Chestiunea reinorii păcatului dualist se incurcă și pare că a intrat întro semnificativa criză. Cele două guverne nu pot cădea de acord asupra cotei părți, pe care ar avea s'o plătească fie-care din cele două State pentru cheltuelile afacerilor comune.

Maghiarii încep să priceapă, că contele Badenii nu vrea să cedeze cu nici un preț din relația de contribuție preconizată de el, așa că, Ungurii refuzînd cu cerbicie, Dualismul flotează în aer.

Dar descendenții lui Tuhutum sunt oameni strajnici, ei nu se lasă așa cu una cu două, și de aceea întreaga lor presă se vede că a primit ordin patriotic, — *partidele maghiare sunt tot-dauna unite în cauze naționale*, — de a da asalt asupra Dualismului, amenințînd cu desfacerea Ungariei de orice comunitate cu Austria

Iată d. p. ce glăsuște *Magyar Hirlap*:

Se prea poate, ca în această criză unul sau altul din cei doi miniștri-presidenti (Badenii și Banffy) să alunece și să cază.

Dar și aceea e adevărat, că acest *unul* sau *altul* tot Banffy are să fie...

Dar abia atunci are să înceapă cea mai amară decepțiune pentru Austriaci.

Dumnealor așa cred, că odată cu căderea «Viteazului Țării», (Banffy), pajura Ungariei are să ajungă pe mîna lor.

Dar, după părerea noastră, abia atunci vor vedea Austriacii, că Desider Banffy nu însemnează Ungaria, și că a lui cădere nu va să zică, că noi vom primi tot ce Austria vrea.

Și atunci va putea să înceapă lupta cea mare, luptă ce va rezuna în lume, luptă nu intră oameni ci între țări, și în această luptă va fi și un rănit, va fi și un mort: — Dualismul.

Toată nădejdea ne-o punem în lupta cea de pe urmă. Stim să învățăm arme, știm face și socoteli, ne-a învățat vecinul austriac, — și nici Dumnezecul Maghiarilor nu a murit încă, și abia atunci va vedea Austria că se găsește în fața Ungariei!!

Se poate. Dar ni se pare, că și Maghiarismul abia atunci se va convinge, că în Ungaria există și alte naționalități, cari nu se identifică cu tiradele anti-austriace ale degenerațiilor kossuthiști de astăzi!

VÎNTUL «REAȚIUNII» IN AUSTRIA

Cetitorii noștri știu, că contele Badeni, prin o ordonanță ministerială, a dat limbei cehe în administrația țărilor boeme acelaș drept, de care se bucură cea germană. Natural, că Germanii naționaliști cari rivnesc să facă în Austria politica, pe care Maghiarii o săvîrșesc în Ungaria, sunt consternați de această paritate lingvistă, stabilită prin numita ordonanță, și se plîng foarte sgomotos că guvernul i-ar fi jertfit Slavismului.

Cîteva deputați germani din Camera Austriei au hotărît deci, a face propunerea ca guvernul să fie dat în judecată, pentru că prin numita ordonanță el ar fi violat constituțiunea.

Negreșit, propunerea aceasta are să fie respinsă, ceea ce știu și semnatarii ei, dar scopul lor este ca prin obstrucționism să

provoace căderea cabinetului. Cîteva dintre ei au și declarat această intenție în presă.

În consecință, ei pe fie care zi anunță și desvoltă o mulțime de interpelări cu rost și fără rost.

Dar și Maghiarii se amestică în acest conflict dintre Germani și guvernul austriac, dînd ferește dreptate celor dintîiu.

Pesti Hirlep zice, că obstrucțiunea inaugurată de Germani este o mare și importantă acțiune politică, care ar trebui să-l facă pe Badeni să înțeleagă, că aci e vorba de o luptă între Austria unitară și cea federalistă.

Ziarul face apoi reproșuri lui Badeni, zicînd, că el strivind pe Nemții centraliști, doboară și nimicește toate garanțiile de mai departe existență a dualismului, pentru că ei sunt factorii fundamentali ai unității austriace și ai concordiei cu Ungaria. *Neues Pester Journal* vede în ordonanțele lui Badeni o infiltrare a federalismului în constituția Austriei, și de aceea el aprobă campania obstrucționistă a Germanilor extremiști.

Pesti Naplo vede o legătură între aceste ordonanțe și între criza ce s'a ivit în chestia reînnoirii dualismului, și crede, că guvernul austriac va urmări anumite tendințe politice și împotriva Maghiarilor, și anume ar fi vorba, după numitul ziar, de o campanie în contra pozițiunei constituționale a Ungariei.

Ziarul semi-oficios *Reichswehr*, la rîndul său, atacă parlamentarismul austriac, zicînd :

Populațiunea urmărește cu crescîndă mirare și cu vădit desgust tragicul spectacol: degenerarea parlamentului.

Populațiunea trebuie să-și pună, în sfîrșit, întrebarea, pînă unde o să ajungă consecințele acestei porniri demagogice și ce o să se aleagă din această revoluție a parlamentului în potriua sa proprie?

Dacă este vreun Stat în Europa care are nevoie

de un parlament activ, sigur e Austria, care este subminată de conflicte naționale și sociale.

Iar dacă acest parlamentarism stă mort în drumul ori-și-cărei activități și începe chiar să devină o primejdie pentru sănătatea opiniei publice, ce are să fie? *Nimeni să nu se înșele asupra urmărilor acestor stări de lucruri!*

Statul nu poate trăi numai din mila și din caprițile parlamentului, el nu poate să aștepte cu răbdare ca parlamentul să-i dea, sau să nu-i dea ceea ce-i trebuie pentru existența și dezvoltarea sa mai departe. Statul trebuie să trăească, și va trăi, dacă mai e posibil cu parlamentul, iar dacă nu, apoi și fără parlament!

Vintul acesta reacționar pare că le înghiță Ungurilor singele în vine, mai ales de când la Petersburg a fost proclamată atit de solemn «*solidaritatea perfectă*»!

«PLANURI DACO-ROMÂNEȘTI»

Dau căldurile și nu e de mirat, că creerii gazetarilor unguri iarăș fantazează. Așa ne aduce *Budapesti Hirlap*, sub titlul de sus, o corespondență de la București care își bate joc de interpretările pe cari le-ar fi făcut ziarele noastre din capitală asupra vizitei d-lui Păzmandy București, parcă ziarele noastre nu ar fi avut altă treabă decît să stea să «interpreteze» plimbările cunoscutului democrat reacționar ungur.

Mai spune apoi corespondentul, că Românii caută să reinvie chestia națională cu știri sensaționale, așa d. p. ar fi răspîdită în București vestea, că *L'Aliance Israelite* din Paris, ar fi făcut d-lui Ureche propunerea, de a cumpăra ajutorul Ovreilor pentru chestia națională dîndu-le Românii drepturi cetățenești!

Dar ungurescul sac cu minciuni e fără fund și corespondentul spune, că serbarea pe care o dete Duminică comerțul și industria capitalei, era în favorul Ligii!

Și încă o minciună: Corespondentul asigură pe cititorii săi, că banii adunați la

această serbare vor servi unei noi mișcări naționale, și anume ar fi vorba, ca Românii din Transilvania să pună la cale, cu ocazia jubileului de 50 de ani de domnie a Impăratului Francisc Iosif, o mare demonstrație antimaghiară.

Se vede treaba, că Ungurii vor fi știind că sunt cu musca pe căciulă, și natural, că ei însuși se gîndesc cam ce vor fi avînd Românii de gînd să facă în contra lor, cu ocazia jubileului imperial.

MIȘCAREA ALBANEZĂ

Albanezii, sau cum se numesc ei pe sine în graiul lor: *Schipetarii* constitue una din cele mai viguroase populațiuni din Macedonia. Cu ocazia războiului greco-turc a fost adese ori vorba de această naționalitate, care ori-cît ar fi de potrivnică dominațiunii turcești, totuș nu vrea să știe de veleitățile Elenismului în Macedonia.

Albanezii vor să se emancipeze de jugul turcesc, dar nu vor să constitue un material brut pentru ambițiunile peleniste.

Această fermă și bărbătească hotărîre a poporului albanez s'a manifestat adese ori și în actualul reshoi.

În lupta lor pentru libertate, Albanezii au înțeles, că în Macedonia ei nu au amici mai sinceri decît pe frații noștri a-români, așa că între aceste două naționalități există o veche și reciprocă simpatie și o perfectă solidaritate.

Acum de curînd Albanezii, precum se vede mai ales *tînăra* generațiune, editează la Bruxela o foarte interesantă revistă lunară, «*Albania*», care apare în limba albaneză și franceză. Cei doi numeri pe cari îi avem înaintea ochilor, ne arată un cald entusiasm al patrioților albanezi pentru dreapta lor cauză.

Dorim aliaților fraților noștri deplin succes în nobila lor luptă.

NOTIȚE DIVERSE

PREJUDIȚIILE DIPLOMAȚIEI ȘI
CHESTIA DARDANELELOR.

Celebrul profesor dela universitatea din Roma, d. *Cesare Lombroso*, publică asupra acestei chestiuni un remarcabil articol în «*Corriere della Sera*» din Milano.

Ori și cine vede mai adânc în chestiunea noastră națională, va fi înțelegând importanța relațiunii ce există între ea și între toate chestiunile ce ating Orientul european și în special Dardanelele. Ținem deci să dăm aci un resumat din acest articol.

Cea mai mare parte din oameni, zice d. Lombroso, văzînd pe diplomați totdeauna în joben și frac, încărcăți de cruci ca un cimitir, însprițeniți și cu genele grave, nevorbind decît în monosilabe, în cuvinte trunchiate, — nici nu bănuiesc măcar, că foarte adesea-ori nu numai că nu e vorba de genii latente, precum se crede, ci de oameni de o fenomenală ușurință, cari dau mai multă importanța bogăției și titlurilor de nobleță, decît culturii.

Cei mai mulți oameni nu știu, că chestiuni grave, dela cari depinde soarta popoarelor, se resolvă adeseori în faptul de a se ști, care cal va învinge la cursele Derby sau cine va fi fericitul muritor preferit de balerina X.

Dar spre a putea înțelege acest lucru, trebuie să ne desfacem de ideea, că dacă anumîți oameni se găsesc la guvern, ei se găsesc aci în virtutea meritelor lor.

Trebuie să petreacă cineva timp mai îndelungat la ambasadele și ministerele din Franța și Italia spre a se putea convinge, cum sunt aleși oamenii de guvern și cît de puțin se ocupă ei de funcțiunile lor.

Am văzut trecînd examene și ajungînd să fie considerați drept diplomați geniali, oameni, pe cari eu i am trîntit de repețite-ori la examene și cari nu știau să vorbească cum se cade nici italienește, necum franțuzește. Aveau însă cel puțin meritul unui nume aristocratic.

Cel ce e orientat asupra serioității și a inteligenței diplomaților, ușor va înțelege, de ce multe din propunerile lor ce par foarte serioase și tenace, se resolvă într'un simplu prejudiciu.

Cine nu-și aduce aminte, cum se lamenta Aus-

tria, că perzînd Lombardia, ea va perde din putere. Astăzi vedem, că tocmai perzînd Lombardia, Austria s'a împuternicit.

Toți diplomații cred, că o țară e cu atît mai forte cu cît hotarele ei sunt mai întinse, deși ori și cine înțelege, că un teritor întins cere mult mai multe cheltueli și brațe de oameni ca să-l apere, și că se ivesc apoi mari dificultăți în asimilațiunea deosebitelor popoare. Ca întindere, care țară e mai întinsă decît China, și care e mai puțin întinsă decît Elveția? Cu toate acestea, Elveția nu tremură de potențații Europii.

Dar Germania ce siguranță și bogăție a dobîndit ea din anexarea noilor sale provincii? Tot așa e și cu faimoasa chestiune a frontierelor militare, despre cari se crede că sunt destinate să apere o țară. Dacă Alpii și Himalaia nu sunt frontiere bune, nu am mai ști ce însemnează această vorbă. Ei bine, țările cari au avut să suporte cele mai dese năvăliri, sunt «apărate» tocmai de Alpi și de Himalaia!

Acelaș lucru se poate zice și despre o altă dogmă a diplomaților: despre *chei*, despre faimoasele *chei ale mărilor*. Francezii susțin, că Englezii nu trebuie lăsați în Egipt, pentru că punînd stăpînire pe strîmtoarea dela Suez ei ar deveni stăpîni în Indochina, etc. ca și cînd ei nu ar fi deja stăpîni în Indii, ca și cînd Englitera cu marea ei putere navală nu ar fi deja cel mai mare obstacol oricărui cuceriri străine în mările indochineze, și, în fine, par că în cas de resboiu naval lupta s'ar da în acele mări și nu în Mediterană! Dar e la mijloc o «*cheie*», și diplomația nu se lasă.

* * *

Tot astfel e și chestia cu «cheia Dardanelor» și cu posesia Constantinopolului, o chestie care probabil este și punctul de plecare a nemăsuratelor nenorociri ale creștinilor din Orient și ale tragediilor recente din Armenia, Candia, Constantinople, etc. Dar deh! Constantinopolul este, după cum ne asigură diplomații, cheia lumii!

Dar imperiul oriental a posedat Constantinopolul dela Constantin (a. 330 d. C.) pînă la 1453, deci timp de 1123 de ani! Intreb: ce element de forță fu acel oraș pentru Impărații bizantini; și ce putere dă el astăzi Turciei care este, cu

toate că posedă Constantinopolul, cel mai slab Stat de pe continentul nostru?

Se zice însă, că stăpînind strîmtoarea Dardanelor, Rusia ar avea un mare avantaj, pentru că în acest caz ea nu ar mai avea nevoie de trupele cari îi păzesc hotarele Mării Negre.

E o eroare. Aceste trupe ar deveni necesare pentru apărarea frontierei celei noi. Mai mult. Aceasta frontieră, fiind mai întinsă, mai îndepărtată de centrele logice și mai vulnerabilă, ar reclama un număr mult mai mare de apărători și deci și mult mai multe cheltuieli.

Dar se mai face obiecțiunea, că Rusia avînd odată în minile ei acea strîmtoare, ar deveni stăpîna mărilor.

E o altă eroare. Rusia ar putea, nu-i vorbă,

să închidă porțile Mării Negre, dar tot ea ar trebui să le deschidă în curînd, dacă va voi să mai beneficieze de avantajele schimbului, pentru că în viața modernă o posesiune ce nu-ți procură debușeuri și puțința schimbului, devine inutilă.

Dar ideia Rusiei, că avînd Dardanelele, ar deveni stăpîna mărilor, nu e serioasă. Dacă flota rusească, eșînd din Dardanele, ar fi bătută de cea engleză, ea, cu toată posesia strîmătorii, nu ar deveni stăpîna mărilor. Ca un Stat să poată deveni stăpînul mărilor, el nu trebuie să aibă cutare sau cutare strîmtoare, *ci flota cea mai bună, marinarii cei mai experți și mai ales o superioară cultură tehnică.*

INFORMAȚIUNI

În Biserica Albă (în Banat) s'a desbătut în 28 Aprilie n. procesul d-lor *Corneliu Strîmbei, Ioachim Dabici* și *Ivan Strîmbei*, toți trei din Comoriște, acușați pentru «agitațiune în contra națiunii maghiare». *Procesul a durat 5 zile*, și s'a terminat cu achitarea acușatorilor. Apărător în acest proces a fost d. *dr. Aurel Novac*, un tînăr avocat din Biserica Albă.

La 1 Mai, st. n. (Duminica Tomii) s'au deschis sinoadele greco-orientale românești din Transilvania și Ungaria.

Săptămîna trecută s'a ținut în Arad adunarea generală a învățătorilor români din dreapta Mureșului. A participat la această adunare și P. S. S. Episcopul Ioan Mețianu.

S'au făcut mai multe conferințe, și anume: învățătorul Nicolae *Boscai* despre «*Învățămîntul poporului*», Damaschin *Medrea* despre «*Împăratul și Regele (?) Iosif II*», Vasiliu *Suciu* despre «*Neceșitatea educațiunii religioase și factorii săi*». Vasiliu *Iliș* despre «*Insemnătatea istoriei în școala populară*» și Mihaiu *Vidu* despre «*Învățătorul, familia și înspecțiunea școlară*».

Ziarele din Pesta află că în toamna aceasta vor asista la manevrele, ce se vor ține în Ungaria, și împărații Wilhelm II și Nicolae II.

Ungurii se înveslesc deja de această perspectivă, deși ar face mai bine să aștepte confirmarea ei.

Societatea de lectură «*Petru Maior*» a tinerimii române de la universitatea din Budapesta prepară un *Almanah literar*, care va cuprinde articole scrise de unii dintre cei mai buni ai noștri literați.

Reuniunile de consum se sporesc în mod foarte înbucurător între Români de peste munți, Ziarele de acolo ne vestesc, că, după *Blaj* și-a înființat reuniune de consum *Făgetul* și *Sibiul*; acum e pe cale de a se înființa o asemenea reuniune și în *Teiuș*. E o dorință geneală, ca planul Teiușenilor cît mai curînd să devină realizat, și ca în toate centrele românești să se înființeze ast-fel de reuniuni de consum.

Redacțiunea «*Familii*» din Oradea-Mare, publică concurs pentru cea mai bună navelă originală, înedită, scoasă din viața noastră socială ori din istoria națională. Nuvele se va premia cu 100 coroane. Estensiunea să fie cel puțin de o coală tipărită, ca a «*Familii*». Termenul concursului pînă la 1/13 August a. c.